

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Kiliani Franciae Orientalis, Qvæ Et Franconia Dicitvr;
Apostoli, Gesta, Varijs cum notationibus historicis,
dogmaticis**

Serarius, Nikolaus

Wirceburgi, 1598

VD16 S 5993

VII. De Herbipolitana vrbe.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64132](#)

Validiores olim Gallorum res fuisse, summus Auctorum Diuus Iulius tradit, eoque credibile est, etiam Gallos in Germaniam transgressos. Quantulum enim amnis obstabat, quo minus ut quæque gens eualuerat; occuparet, permute-retque sedes promiscuas adhuc, & nulla regnorum potentia diuisas? Igitur inter Hercyniam siluam, Rhenumque & Moenium amnes, Helvetij, ulteriora Boii, Gallica vtraque gens, tenuere. Quamuis verò ista de Gallis ad Gallofrancos traferri fortè queant, quia tamen nulla explicatè Francorum mentio est, simus eò contenti, quod indubium magis est; Francos omnium primò sedem in Gallia fixisse, Anno Domini 456. quemadmodum, suis in Annalibus nunquam satis laudatis, Reuerendiss. & Illustrissimus ostendit Baronius: Deinde vtrāque Francorum propaginem ita communi à radice deduci potuisse, vt neetri, ab alteris, sed vtrique à veteribus tamen Francis per vias, colonias, aut copias, causas, rationesq; diuersas extiterint: Sicque, si non Germanofranci, Gallofrancorum parentes sint, aut contrà; ipsi tamen inter se ambo fratres, & consanguinei sint, eorundem maiorum satu editi, vt meritò magna inter eos caritas, & necessitudo vigere debeat. quemadmodum, in quadam ad Reuerendissimum nostrum IULIVM Gallica Epistola, magnum illud Galliæ columnen & ornamentum, Heros Guisius, cum Reuerendissimi huius nostri, in vetere Catholica religione, studium, & Zelum audijset, non ita multò antequam regijs insidijs occumberet; verè, Christianeq; perscripsit.

VII.

DE HERBIPOLITANA VRBE.

Hist. S. Bonifacii l. 1.
c. 7. o. 9.
l. 1. c. 9.

Ria hic potissimum exequar. 1. Quomodo urbem hanc veteres appellariint. 2. Quando ædificata sit. 3. & postremo, Quæ causa nominis. Primum, S. Bonifacius, & auctor noster bis oppidum appellat Orientalis Franciæ, quod lingua Francorum vocatur Wirsburg: Egvvaldus oppidum Wirtzburgense, & postea Wirsburg nouam.

nouam. Rursum S. Bonifacius castellum quod dicitur Wirsburg: V. Beda, pagum Austriae, & castrum Wirceburg: Siebertus modo castrum Franciae Orientalis, vel Ostrofranciae, modo Wirtiburgum, & Wirtziburgum. Benjamin Iudaeus Wirsburg licet male ex Hebraeorum literarum similitudine, & punctorum adiectione, hinc fecerit Interpres, *Dauirasburk*. Trithemius *Poepolin* dicere voluit, & prout etiam doctissimus Medicinae, hac in Academia Professor, edito in Theatro, nuper citauit; *Marcopolin*: plurimi *Heripolin*: adeo ut se monitum aliquando ex urbe dixerit D. Cancellarius, Vitus Creperus, ne Wirceburgensem Episcopum, dum Romam scribebat, inaudito nomine, nominaret. In ritualibus enim voluminibus, archeisque Romanis, Heripolensem tantum inueniri. Quod, et si crebrum, ut etiam c. Illud Dominus extra de cler. excōm. insinuat: usque aquā tamē verum non esse, argumento est Zachariæ Pontificis ad Galliæ complures Episcopos Epistola, dum Burckardo Episcopo Wirciburgensi salutem dicit, qui apud Viterbiensem à Pipino Nano Caroli M. Patre, dum legatus Romam mittitur, Guerzeburgensis Episcopus dicitur, quasi Guerzeburgum vel Guerciburgum urbis etiam nomen fuerit. Sunt & nonnulli, qui esse hanc putent, quæ à Ptolemaeo Artaunum inscribitur, adeo ut eam de se loquentem ita quidam fecerit:

*Me quondam Artaunum Ptolemaeus tradidit esse:
Nomine mutato nunc vocor Heripolis.*

Secundum. Arx diu ante oppidum, eo in loco, & monte, quo & hodie visitur, ædificata videtur, cum adhuc Egvaldi tempore vocaretur Wirceburg antiqua, oppidum vero Wirceburg noua, vel pagus, quemadmodum supra loquentem Bedam audiimus. Mons vero ipse, à templo, quod in honorem Beatissimæ Virginis Deo dedicauit primi Christiani Francorum ducis Christianus filius, de quo infra dictus est, ut etiam ab Egvaldo notatum; mons S. Mariæ, sicuti & modo *Frauenbera* eo scilicet modo, quo Erphordiensis mons, olim quidem Meruigisburk vocabatur: Sed à Dagoberto Francorum Rege mons

I. 2. c. 4.
In hist. S.
Bonifacij
I. 21. c. 1.
Martyr l. c.
Itinerar.
I. de miracu.
Tittelbac. &
in comp.
Reg. 50.

I. 2. hist. S.
Bonifac:
p. 17. an.
75°
Europ. tab. 4

I. 2. S. Burk.
c. 4.
l. cit.

hist. Fran.
l. 3. c. 76.

l. 1. de bel.
Gall.

Onuph de co-
munijs Imp.

decret. d. 80
l. 2. cit. c. 2.

l. 1. S. Burk.
c. 90

S. Petri, vti apud Scaffnaburgensem scribitur; nominatus est. Sunt porrò testes Trithemius, Irenicus, vrbem ipsam fuisse à primo Menigaugia duce Genebaldo constructam, Anno Domini 326. Quod si est; disquirendum nobis, quemadmodum à Beda, qui tanto post vixit; pagus vocata sit. Neque enim eo modo quo Cæsar Heluetiorum, & Sueuorum pagos accipit; loqui videtur, cum ciuitatem, quæ in pagos diuisa sit; nullam nominet. Neque etiam vllæ dum vrbes constitutæ, quæ Imperij villæ, seu pagi & viculi quatuor haberentur, quemadmodum postea factum de Bambergia, Vlma, Haganoa, Selestadio, & de Colonia, Ratisbona, Confluentia, Saltzburgo, de Ingelheimo, Alt-dorffio, Lichtenauio, Denckendorffio.

Reor equidem pagum dictam, vel quod pagi nomine, satrapia interdum, & vti veteribus Francicarum rerum scriptoribus visitatè dicitur; Comitatus significetur apud Aimoinum, Reginonem, Marianum, imò & D. Hieronymum in Eusebij Chronico, vbi de Syriæ Rege Demetrio & Oniæ Pontificis filio Onia narratur: vel quodd licet non omnino tunc noua, noua tamen adhuc esset, quoad nouam aliquam maiorem magnitudinem, quæ tum iam accessisset; rursumque licet non omnino tunc parua; cum ne in villulis & modicis ciuitatibus, Episcopos ordinaret; à Zacharia Pontifice monitus fuerit S. Bonifacius, parua tamen satis adhuc extiterit; donec ad eam, quam hodie videamus magnitudinem, quæ tamen non nisi mediocris est; paullatim excreuit. Sic enim vaticinatus S. Bonifacius. *Felix eris amo-do Wirzburgum, & inter Germaniæ non ignobilis vrbes.* Et quamvis temporibus, quarundam ciuitatum postrema habearis; tamen exornata corporibus, Martyrum, inferior ultra non habeberis. Certè Anno 1057, vbi iam è nostri huius Societatis I E S V Collegij parte, in partem alteram, per superpositam plateæ pergulam, transitus est; porta vrbis adhuc erat: & S. Stephani Cœnobium, quod mœnibus iam inclusum; extra mœnia in suburbis visebatur. quemadmodum ex Canonicoru[m] factæ in nouo Monasterio per Adalberonem Episcopum, institutionis litteris perspicuum; ita ut rectissimè in Sancti nostri festo, de ipso, ipsiusque socijs Prosa canat:

Aucta.

*Aucta quorum ex fauore
Est praecelsa & honore
Heripolis ciuitas nunc eximia.*

Tertium. Wirceburgum porrò cur appelleatur, duas potissimum circumferri caulas video. Prior est quod Würs herbam significet, ideoque & Herbipolis, & Poepolis. At cur ab herba quæso? Istis in montibus, & syluos quondam locis, quænam herbarum tanta, vel copia, vel præstantia? Quanquam ne herba quidem præcisè Würs est, sed aromaticæ herba, vel aroma potius, vti piper, zinziber, cinnamomum, cuius hoc in solo, cœloque radiculam nescio an hominum quisquam vñquam viderit, legerit. Bambergæ, quæ & hodie glycyrrhizam dat; ista potius dignanda nomine. Posterior igitur alijs placet. Würs inquiunt, mustum est. & in arcis nostræ monte, alijsque circumextantibus, musti crescit plurimum. Cur ab vñstatori ergo contritorique vocabulo non effictum Mostburg? quasi verò non sint vites Wirceburgo, his in locis, multò posteriores. Syluæ, ac saltus, iuga hæc nostra occupabant, non vineæ. Interrogatū maiores, quid sibi velit ab alto fago mons: quid sacris ille porcus S. Martini pridianus: quid ab ijsdem Martinalibus ad Domini Natalitia vespertinus campani æris, hora quinta ad octauam, pulsus: quid alia id genus complura.

Ibis in antiquas syluas stabula alta ferarum.

6. Aen.

1. Fast.

Atque ubi nunc vites, tunc ardua sylua virebat.

Et tamen in Sigeberto Vitiburgum idcirco quidam correxerunt, & Hebræus quidam Elchanon Pragensis, annos ab hinc aliquos, basishir quasi Mustopolin indigitabat. Annonius l. 4. c. 81. Natio, ait, Scianorū est, sedens super littus Oceani quæ propria lingua VVetalabi Francica autem Vultzi, vel vt alijs legunt, VViltzi vocantur. La Francis semper inimica. Similia Rhegino, & Helmoldus, qui lib. I. c. 2. Scianorum populos cū enumeraret; de quibusdam tandem ait, Hi quatuor populi, à FORTITUDINE VViltzi sine Lutici appellantur. quasi scilicet diceretur, das seynd deus. An ab his ergo primo Wiltzburgum, deinde Wirtzburgum natum? Non impro-

babile. fortè tamen ab arcis ipsius, vel primo, vel insigni quopiam Domino, qui Wiricus, aut Wircus, Wirsusué dicetur, Wircburg vocitata est. *Primo.* Quia, prout iam supra dictum, ab arce ad urbem nomen hoc translatum. Videmus autem similiter arces, urbesque plurimas isto modo certis à personis nomen mutuatas Amaburgum, Buriburgum, Carelburgū, Drusoburgum, etiam apud Gallos, quæ in villam abeunt, ut Abeuilla, Theonuilla, Remberuilla, quasi Abonopolis, Theonopolis, Rembertopolis. *Deinde.* Wircorum, Wircorum, Wirsorumque nomina olim fuerunt, suntque etiamnum non inusitata. Nam Theologiensis Abbas, in Treuirensi Episcopatu, fuit Wiricus Anno Domini 1160. & Abbas Arsteinensis Præmonstratensis Wiricus anno 1292. & Abbas Eptermiensis, vir nobilis, Wiricus de Alinbach anno 1400: Metensis Episcopus Wigericus in Reginonis supplemento, Anno 917: Waricus anno 1500 Episcopus Virdunensis. Et sua in familia, iam ab ali quoit sæculis, Wirkos fuisse mihi affirmabat nobilis Vir D. Io: Binsfeld, cim de iuniore suo fratre Wrico loqueretur. Quid Guericos, Quiricosque memorem? in quibus nil nisi geminum nostrum W liquefecit. Vnde & suprà Pipinus Guerceburensem Episcopum dicebat. Sunt verò in Franconia adhuc ista Wircungi quidam: Est, uti audio, in Westphalia, Effenfeldia, obscurus quidem homo, sed qui & huc spectet; Wiricus Frank. inde ille veterum scriptis nobilitatus Wircotorix aut Vercingetorix Gallorum Rex in triumpho Gallico à Cæsare ductus, ut ait l. 43 Dio. *Tertio* fuisse apud veteres crebrius Wircburgum, quam Wirtzburg, aut, Würzburg scriptum, anteà significauit. Vismi mihi porrè Breuiarium Anno 1509 hic editum, quod ipso S. Kiliani die festo, in lectione tertia, Wirtzburgum latina lingua interpretari, ait, *Virorum castellum.* Id factum putant quidam, quod Wirzburg tunc fuerit totius prouinciae propugnaculum et Wirtburga / literis e, in i, & t, in z commutatis, oder ein Maenliche Festung. Francones. n. se ex eo contra hostes suos defendebant. Hinc adhuc hodie in radicibus montis, vulgo in der Künbach / quædam rudera apparent ædificiorum, quæ demon-

strare

In Monast.
Trieffenstein

strare videntur, eam partem urbis in subsidium arcis munitam fuisse. At quæ ista obsecro latina lingua, quæ Virg. viros interpretetur? Nimium foret hæc pinguis, & obesa, sacro in libro, insciitia, nisi librariorum manus, pro Wilzorum, aut *Vircorum*, mendoso *virorum* supposuisset. Quid Trithemiana Marcopolis? A quo Marco? & quanam cū Wirzburg similitudine? Scriptum scilicet erat **WIR COPOLIS**, & per literarum priorum euersiōnem, ac mutationem, noua extructa Marcopolis. quemadmodum t. 2. epistolarum Pontificum, Romæ iam editorum ponitur Mertburg, pro **Wirzburg**. Est alioqui Saxoniæ urbs Marcopolis apud citatum antea Helmoldum l. 1. c. 74. ubi narrat Comitis in castro Wintzeburg cædem, & conuentum super ea Marcpolitanum seu Merleburgensem. De ultima verò ista particula burg dici potest, à πύργος dictam esse. Inde siquidem Burgarij in Theodosiano Codice l. 7: burgi in Iustinianæ Codice l. 6. de fundis rei priuatæ, & l. 2. de præf. præt. Afr. Burgundiones apud Paulum Diaconum l. 2. Breuiar, Vegetius l. 4. c. 10. Castellum, ait, parvulum, quem burgum vocant. Cæterum de Herbipolis nomine duplex sententia. Una recentior, quam ab Erebo primus Germaniæ nostræ poëta laureatus Conradus Celtes accersit, ut sit Erebo Herbipolis, in qua Deus ille coleretur. Nullum tamen usquam cultus hujus vestigium. Alios postea deos proferam. Apud quos verò, nisi apud eos, qui ex omnibus pœnè vocabulis aspirationem detrahunt, quibus apud Augustinum non homo, sed omo est; Erbipolis legitur? Altera, herbam, quam supra iam abieci; repetit, sed quam aptè, viderint logodædali. Mixogræca est, & in Latio, quemadmodum apud Pliniū; l. 26. c. 1. mentagra, pœnè iocularis & inepta Herbipolis. Cum enim Constantinopolis, Adrianopolis, Persepolis, Helenopolis dicatur: cur non Herbopolis, aut Herbaopolis? Sed sapiamus ut pauci, loquamur ut multi. Si vetustiorum, in quibus vox hæc manu scripta esset, codicum, videre plus contigisset, aliquid fortè afferrem: nunc duo tantum hæc occurruunt. Unum nomine isto, re vera non exprimi Germanicum illud **Wirceburg**, cum à Wrico sit, ut probatum. Neque insolens est, ut aliud Latino, aliud

Germanico nomine importetur. Eadem quidem vrbs est Argentina, & Strasburk, sed num eadem nominum vis? Alterum fieri potuit, vt cum aduenientium huc Scotorum, & Anglorum quispiam didicisset, Virg herbam Aromaticam, Würzel radicem significare, vel nostrorum etiam Francorum quispiam aduertisset; Herbi polim ilicò finixerint, idque nomen, quasi omen valde alijs placuerit. Huc enim alludere videtur Egvvaldus cùm ait, Florebat in Anglorum insula, vel patria sub Rege Christianissimo aromatica quedam Christi boni odoris areola (sic enim libri habent veteres) nobilis, vtique nobilissima Burckardi parentela. Et S. Kiliani prosa. Odor quorum cum doctrina
Tam remota quam vicina complet loca.

Et S. Burckardi. Per hos, Christiqus cultores,

Exirpati sunt errores

Et virtutum gignit flores

Vinea Domini.

In quorum sacra cultura

Diuina adiecta cura

Medicina datur pura salutis hominum.

Sic & in Sancti nostri historia toties seminum mentio, & S. Bonifacij, diuinorum plantationis, & contrariorum extirpationis. Nam quod in Hybernia, & Anglia viri essent Græcarum literarum scientissimi, eorum qui huc inde ventitarunt discipuli, libenter & sàpè Græcizabant. In veteri S. Burckardi Epitaphio, quod in suas noui Monasterij antiquitates Reuerendus, & Cl. V. eius Ecclesiæ Decanus D. Ioan: Wilhelm: Gantz-hornius contulit; legitur. Nobis tutela psychon, somatongu medela.

In eiusdem prosa Clange, pange, ac hymniza

Gaude, plaude, symphoniza.

Vbi sapit mellifluum,

Atque sonat dulcifluum,

Seraphicumqu έυφώνως.

Vide-

lib. 1. de S.
Burckardo.

apud Bed.
in hist. l. 5.
Theodorus,
de quo l. 2.
vitæ Sancti
Bonifacij
f. 499.

Videlicet prout apud Persium; *Eia tuum belle.* Rursumque in
Sancti nostri prosa. *Adoranda, veneranda*
Trinitatis est & sic.
Tres videns adorauit monadem.

Ex isto igitur philellenismo, & nonnulla ad Germanicum sonum cognitione, Herbipolis fabricata, quam **WIRCOPOLIN** aut plenius Wiricopolin deinceps etiam vocarem, nisi nouam quandam vibem extruere viderer, cum è duobus iam usitatis nominibus, vir alioqui doctus non defuerit, qui duos in Germania Episcopatus recensuerit, Wirceburgensem & Herbipollensem, seu, ut ipse loquitur; Herbipogenensem, Moguntino Archiepiscopo subditum.

Sympheeria:
Champeriu
l z. de mira
bilib. mundi.

VIII.

DE S. KILIANI TEMPORE IN FRAN-
CONIAM ADVENTVS, ET MARTYRII
IBIDEM SVSCEPTI.

Anctum Kilianum bis Herbipolin venisse, narrat Auctor noster. Primùm quidem, cum è patria in Germaniam ingressus est: Deinde cum Roma, quod, ut infrà dicetur; hinc profectus erat; rediit. Et posterioris huius aduentus tempus ab Auctore nostro monstratur, cum ait. *Tunc praeerat Romanæ Ecclesiae Conon Pontifex.* At Cononi huic pontificatus impositus est Anno Domini 686, Calendis Nouembribus, tantumque menses II, dies tres, eum gesit, quemadmodum docet Sigebertus, Contractus, aliquique veteres, quos & Onuphrius sequitur, ut facile mendum in Mariano Scoto appareat, cum eidem annum unum, menses XI. tribuit. Ipsem etenim subiungit illum die xxvii. Septembribus Anno 687. obiisse. Ideoque hoc ipso 687. hic repedauit S. Kilianus, cum Pontificalem ab illo potestatem accepisset. Sunt qui scribant à Benedicto Papa, qui Ioannem, Cunonemque antecessit, in Germaniam vel ductum, vel missum, vel Episcopum creatum.

Compilatio
compendiosa
post Sigebert.
Hermann.
Genebrard.

sed